

„ЗАСТАВА“ излази трипут
у недељу, средом, петком
и недељом.

Цена је на годину 12 фор.
из по год. 6 фор. на чет-
врт године 3 ф. на месец 1
фор. а. вред. за Аустрију,
а за Србију на годину 120
гроша на по год. 60, а на
четврт године 30. гроша.

ЗАСТАВА.

Оглас се рачунају по ок-
личини прота, које за гар-
монста заузимају, и за сваку
врету плаћа се увек по 6
нов., за жиг увек по 20 н.
Допис се шаљу уредниш-
тву, а предлата и огласи
административни „ЗАСТАВЕ“
у Нови Сад, у кући број 11 и
12 у дунавској улици.

Број 151.

У Новоме Саду у петак 25. децембра 1870.

Год. V.

У НОВОМ САДУ 24. децембра.

Лондонска конференција већ ради свој по-
сао, ако је веровати гласовима, који јављају
да је први и то само формални састанак за-
ступника интересованих сила био 20. ов. м. а
право савстовање да је одпочело 24. ов. м.

До овог часа још се није могло дознати
шта се на конференцији ради, осим ако ће се
најоштитијим појмом означити та радња, те да
се онда каже оно, што је цел састанка те кон-
ференције, на име расправљање зашлота који
се изродио између Русије с једне, и Турске
и њених заштитница, западних сила европских
с друге стране, или другим речма расправ-
љање босторског питања. Но зна се за овај
мах толико, да су западне силе својим заступ-
ницима на тој конференцији дали инструкције,
по којима ће они на конференцији приступити
на том основу, да овај случај не може отворити
у будуће прејудци, т. ј. да с тјм Европа
није признала то, да је слободно одкаивати
обвезе уговора, како је то Русија сад учинила.
Уз то је још познато и ово: да се на ту кон-
ференцију неће пуштити и питање данашњег
француско-немачког рата, које је заступник
Француски хтео изнети, због чега — вели се
— неће Француска свога заступника ни слати
на конференцију. Ово последње пак још није
оасвим сигурно јер има и такви вести, које
веле да Француска неће послати заступника
на конференцију само у том случају, ако Ен-
глеска не призна француску републику, а не
вели се, ако велике силе не престану на то,
да се и питање о рату данашњем не вине
пред конференцију. Неке пак вести јављају да
ће Француска бити заступљена на конферен-
цији, и ако конференција не пусти питање о
рату преда се, заступник Француске, гледаће
мимо конференције да поради око великих сила,
да се ове умешају у то питање, неби ли се
већ једанпут дошло до мира. Била на која од
тих вести истинита, у главном то неће ништа
именути суштину конференције, а и не при-
помаже ни једна у томе, да се у напред што
о радњи конференције може назрети. Што се
још на ту конференцију односи, то је вест о
томе, да је аустро-угарски заступник добио
упутство, да у питању „првоморском“ при-
стане уз Бугарску, а у питању „дунавског
ушћа“ (с погледом на уређење пловице) да
стане уз Пруску. И ова вест може једна
бити вероватна, јер за цело нико није помиш-
љао, да би Бајет другачија упутства и могао
дати заступнику својом, до тога, да „мајмун-
ше“ на конференцији час уз једног час уз дру-
гог заступника страних сила, као што и он
мајмунше својом политиком, час уз једну час
уз другу државу. Други део упутства заступ-
нику аустро-угарском на конференцији, где се
вели да се овај држи уз Пруску, значи ује-
дно још и то, да је Бајет врло лакомо рад
прихватио руку Пруске, која му је као што
се тврди, пружена.

У последње време са више страна оазисе
се виази, који показују, да је Бајет врло на-
клоњен пруској политици, и да на ту страну
јако нагње. Од како је последња нота Биз-
маркова у Беч стигла, неки бечки листови у-
веравају, да је Бајетова наклоност према Пру-
ској још ојачала. Шта је Бајет одговорио на
ту ноту, још није познато; она се само да је
његов одговор на ту ноту већ предат берлин-
ском кабинету с молбом, да се што пре у Вер-
ваљ пошаље. Садржај одговора, вели се, тек
ће се онда на јавност изнети, кад га Бизмарк
у руке добије, а пре не. Та нота Бизмаркова,
о којој је овде реч, уверава бечки кабинет, да
„сви савезници новог немачког савеза, а осо-
бито краљ пруски препуштен је жељом, да се
пријатељски одношаји Немачке према аустро-
угарској суседној држави одрже и унапреде“,
— а од своје стране држе, „да ипак жељу
дели и аустро-угарска монархија од своје стра-
не.“ Бајетов одговор дакле на ту ноту отпра-
вљен је и у опште тврде листови бечки, да
му је садржина непозната. Но ипак „П. Н.“
доноси од свог бечког дописника о садржају
тога одговора ово: „У првој линији наглашава
тај одговор тел. у ц. кр. владе, да се вбли-
жање те две суседне државе у што бољем раз-
мери изведе, но уједно упућује и на то, да
се у том вближењу интереси аустро-угарске
државе морају очувати. На савезне Бизмар-
кове које се односе на прашки мир, изјављује
Бајет, да монархија аустро-угарска, водила је

она рачуна о постојећим околностима, неможе
сматрати за своју задаћу то, да уједињену Не-
мачку ставља препоне на пут.“ По томе до-
пису, то би у главном био садржај одговора
Бајетовог, који би показао, да аустро-угарска
мирно приклања главу своју пред германским
горостасом, коме је и она — истина нехоти-
це — врло много припомога, да је до ове
снаге нарастао.

„Н. с. Л.“ пишу из Беча, да је Румуни-
ја заиста учинила онај корак, о коме у раз-
ним листовима у последње доба беше много
разговора с тога, што неки порицаху екзистен-
цију ноте коју је Румунија отпорила великим
силама, и у којој се вели, да Румунија немо-
же остати више у свом дојаконштем положају.
По споменутом листу, румунска заступник у
Бечу, тога ради био је више пута код Бајета,
где је нарочито ток свога разговора управљао
тако, да се та румунска ствар изнесе на ен-
глеску конференцију, или ако се неможе то
учинити, оно да тога ради ишаљу велике силе
комисију, која би извидити имала тегабе ру-
мунске у том погледу. Бајет је, вели исти лист,
одговорио заступнику румунском, да невиди
довољно узрока, који би дали основана повода
Румунији, да сад тежи за променом свога од-
ношаја према порти, и да ће нарочито Ау-
стрија избежавати све, што би у данашњим о-
колностима нове зашлоте, и то још у непо-
средној близини ове државе, на границама ње-
ним створити могло. Уз то је Бајет румунског
заступника учинио пажљивим и на то, да је
румунска влада у некој извесној свези са из-
весним тајним вљама у Бугарској, и према
томе би он саветовао румунској влади, да не
удешава своју радњу према томе, како би се
уточно питање што пре и то насилно решило.
„Реформа“ пак ову ствар још у опаснијем виду
представља, кад саопштава један допис, који
вели, да је Румунија учинила тај корак из два
узрока, једно што хоће независност своју о
поља, а друго, — за чим још више тежи, —
што хоће и независност ванутра. У овом по-
гледу хоће кнез Карло промену устава, јер
је и то (Н) жеља Румуноке, али као што Ру-
мунска, тако исто и Босна и Херцеговина и
Црна Гора траже мању или већу меру неза-
висности, и тако смо опет преко сваког оче-
чевања у сред иоточног питања. Но при по-
траживању и захтевима Румуније није ни пор-
та тако интересована као Угарска. Цијемонт
никад није био тако опасан Аустрији као
Румунија Угарској, јер и за Румуније стоји Ру-
сија, која је овој одавна већ обећала цео Ердољ.

Дакле је Румунија постигла својом нотом
ако не буде више, оно бар то, да је још комисије
привлажу, да је опасна — а и то је нека добит.
Дал ће ново министарство које је Иван Ђика
склопило, умети користити се својим положајем
и Румунији прибавити оно што захтева, пока-
заће време. Да му треба свом свагом прихва-
тити се посла „сад више него и кад и то стоји,
јер као што уверавају, из Берлина је јављено
кнезу Карлу, да не може ни чему рачунати
на помоћ Пруске.

Прусе не тера најбоља ораћа од неког доба
ни у ком правцу. Дело уједињена Немачког
опет је нешто запело, јер је изглед да ће
скупштина баварска одбацити уговор, који је
учињен ради ступања Баварске у савез са се-
веронемачким савезом. Тога ради у Верваљу
су се јако забринули, и мнв. Делбрик отишао
је у Верваљ, да се поразговори са Бизмарком
о мерама које им веза предузети, ако се тај
случај догоди, да окупштана одбаци тај уговор.

На бојном пољу такође нису много срећнији,
јер већ поодавно неимадоше прилике да нову
победу забележе. Новије вести из Француске
и не јављају о каквим знатнијим бојевима. То-
лико се само јавља, да су Немци заиста нау-
мили лубардату Париз, и да је изглед, да ће
скоро лубардање одпочети. Мисли се, да ће их
на то приморати та околност, што се феве-
рални штаб пруски уверио, да у Паризу има
равне јш са пуна два месеца, то би по Немце
врло штетно било, кад би ишчекивали на то,
да се Париз глађу приморан, сам преда. Одавна
ти „изгледи“ постоје, па Пруси никако да
одпочну лубардање — ово ипак мало смешно
изгледа!

О Шпанији подуже времена не беше у ли-
стовима говора. Сад уједаред стиже вест, да
је покушан атентат на ђенерала Приме. Какав
ли ће утисак учинити тај догађај на младог

краља шпанског, лако је појмити. За њега би
можда боље било, кад би разумевши значај
овог атентата, отишао из земље, у којој су
живле монархијама већ по готову са свим са-
оушени.

ХРИСТОС СЕ РОДИ!

По целом православном хришћанству за-
хориће се сутра весео поздрав: Христос се
роди! Ведрим лицем и радозним гласом поздра-
ваће те тим поздравом сутра, отац сина и син
оца, брат брата, друг друга, пријатељ прија-
теља, познаник познаника, сваки православан
хришћанин свог сабрата по вери и народности,
па и самог странца кога сретне и с којим се
састане.

Христос се роди — радостан је поздрав
остао у хришћанству као спомен на дан кад
се пре хиљаду осам стотина и седамдесет го-
дина родило дете, које хришћанство приваде
за божја сина, ради науке коју је свету про-
поведао, ради дела којима је своју науку поду-
пирао, и ради начела на којима је ту своју
науку основао. Мученичка смрт, којом је за-
печатито истинитост своје науке глумицирала
је како његову особу, тако и успомену на њега.
Хришћанска црква, коју је он основао слави
у дану рођења његова, свој постанак, а чове-
чанство победу идеје над суровом силом, све-
лости над мраком, истине над лажу преваром
и обманом. С тога је значајан дан рођења
исусовог у целом хришћанском свету, о тога
је Божић за нас као народ хришћански дан
свечаности.

Хиљаду осам стотина и седамдесет је го-
дина од дана кад се родио човек који је три
десетине година касније положио основ на коме
треба човештво да се развија и на коме се и
развија данашњи живот човештва у сваком по-
гледу. Па јели се достигла мета, којој основа
хришћанске науке тежи, јели данашњи свет
већ на оном ступњу образовања, кога захтева
та наука, па да се може рећи да је простру-
јала кров све слојеве човештва и потпуно се
развијала у сваком правцу људски особина?
После тако другог времена, после хиљаду осам
стотина и неколико десетина година времена,
од кад су начела хришћанске науке изречена,
па поред свега тумачења проповедања и распро-
страња тих начела, још се неможе на то пи-
тање одговорити са: јесте! Треба се само
обазрети на на коју страну те погледајте на
свет и људе, па да се одговори: није ни близу.

Нећемо овде истраживати узроке, који су
пречили дејство науке хришћанске на развитак
нарави људских. Узроци су ти и сувише
повнати; сваки човек има сваки час прилике у
животу да их опати и испусти. Константоваћемо
само, да се данашњи век, који се хвали својим
напредком у просвети, од прошлих не разли-
кује много, и да је још врло удаљен од онога,
што учи хришћанска наука.

Шта је основ хришћанске науке — зна
данас свако дете које учи у основној школи
веронауку; и оно зна да је узајамна љубав
тај основ на коме је подигнута дивна зграда
хришћанства, и поред свега тога, што свако
зна за ту основу, ипак је она врло слабо коме
прешла у крв. Данашњи је век још једнако
век мрака и глупосли, век варварства и на-
силја, и може се слободно рећи да срамоти
појам хришћанства с тим, што се најобразов-
ванији део тога света, Европа, хвата с тим
да је земља хришћанства. Куд се оком по-
гледа у великом и малом свугде кинте при-
мери за доказ овом тврђењу. Прођите кроз
Немачку и Француску стаће вам намет при
погледу на дивне знаке хришћанства, свете
храмове божје, којима су те земље начичкане;
све један лепши и горостаснији од другог,
помислио би човек да ти људи, који подигаоше
те монументалне зграде достигли исто таку
висину врљива хришћански као што им ви-
соки торњеви њихових црква достижу висину
васиљоне; помислио би да ти људи у истом
размеру узвишаше и учврстише у својим по-
тошцима и начела науке хришћанске, да се
сјају у животу њиховом као златне јабуке на
тим њиховим торњевима; помислио би да је у
људма који живе око тих светлих храмова до-
стигло хришћанство своју мету. Па како љуто
мора заболети првог хришћанина обмана која
наступа, кад са висова тих сјајних торњева
опусти данас поглед на крвава и опустошена
поља у Француској, на копаљена и разрушена

села и градове, на уцвелењу сирочад и удо-
вице, које заман изгледаху о својом бадњем дану
своју храну и обрану, да према обичају у
кругу своје породице дели чесницу, да пева
песме које олаве рођење Христово и хриш-
ћанство. Стотине хиљада људи, цвет једног и
другог народа попадали су за то кратко време
од неколико месеци, од бојног оружја, које
потеглоше један на другог, а не знаш ни ва што
ни крошто. Јели то на основу хришћанске
науке! Та основ те науке је узајамна љубав,
па зар се тако у делу примењује та љубав?
Јели према хришћанству то вандалско опу-
стошење, које погазује широк траг куд Немци
Француском прелазе? Данашњи век није рази-
мео основ хришћанства, не зна та узајамну љу-
бав, коју је Христос проповедао Овај страшни
пример у великом потврђује истину ових речи.
Данашњи век служи хришћанству на срамоту!
Клетва патећег човечанства нека стигне оне,
који пречнише да до сад начела науке хришћан-
ске не пређоше у сок и крв људску, да не поста-
ше човеку друга нарава; клетва ојађених удовица
и уцвелење сирочади нека прати оне, који су уз-
рок што пониче овај ужасни пример који срамоти
човечанство, који хришћанству плају на образ!

Себичност људска стављала је препреке да
наука хришћанска не хвата на земљишту на
коме је засејана онаког корена, каквог заолу-
жује, и да се не развије у оној мери у којој
би човечанству од што веће користи бити могла.
Христос је хтео да човека у животу његовом
увиски идеалу простог и по томе здравог жи-
вота, али људи, појединци који у друштву
људском заузимаху важна места, према оном
друштвеном стању, у ком та наука његова
почиње, потрудише се да је у клици остру,
јер беше усковна њиховим себичним назорима
о животу. Историја развитка хришћанства по-
казује другачке млавоје крвавог трага те борбе;
крв је у тој борби потекла из ране разапетог
на крсту учитеља, и реком је набујала у кас-
нијим борбама ученика и последоватеља ње-
гових, са противницима науке његове. Кад су
начела хришћанства узхватила већ тако здравог
корена да се више уништити немогоше, кад
се хришћанство више није могло угушити у
клици, јер идеја надвлада круту сурову силу,
онда наследници ових који у прво време хтедоше
угушити хришћанство, нови Ироди и Пилати
покушаше, да јој развитак што више спроча-
вају, отежавају. Они почеше тумачењем на-
чала хришћанске науке извртати прави смисао,
и управљати правац развитка те науке у своју
корист а на штету скупног човештва. Узеше
на себе улоге проповедника и распрострањача
те науке, ударише на себе разнобојну свилу
и кадиву, да би већма на простоту масе могли
утицати спољном појавом; порушише нај-
чвршћи стуб науке хришћанске: једнакост и
братство, и створише апарат кривени по биро-
кратичном систему, дадоше први централи-
стичан облик, од које начинише гвождено путо
којим расушташе даљи развитак правне науке
хришћанске, употребив је за средство, којим
се имају постићи друге цели. За то хриш-
ћанство после деветнајст векова свога постанка
и толике борбе, не изведе оне резултате, који
из оживотворења његових начела, доследно
проваћи морају.

Христос се роди — поздравитиће сутра пра-
вославни хришћанин један другог. И Христос
се је родио! идеје хришћанства бујају и шире
се све већма; дела људска која суарот иду
науци хришћанској само ће још припомоћи да
хришћанство што пре постигне своју мету.

Христос се роди — а дај боже да што пре
поздрави Срби и васкре своје политичне сло-
боде и уједињена!

На бадњи дан.

— н.

„СЛОВЕНСКОМ НАРОДУ“ И „ЗАТОЧ- НИКУ.“

М. њ. После нашег последњег чланка о „је-
динству јужни Славена“ дођоше нам до руке:
бр. 146. и 147. „Словенског Народа“ са члан-
цима: „Словански југ и Срби,“ и бр. 291. и
292. „Заточника“ са чланцима: „Још расправа
љубљанског програма,“ и „Не жртвујмо Сло-
венаца.“

Знамо, и на себи смо испустили, да се так-
тига таки противника, који су и самом народу,
којега се ствар тиче, непријатељи, у том са-
стоји: прво, да омицао пица извршу, и на свој

калуп дотерују, да би га или лакше оборили, или на абсурдност, на несмислицу свели; а друго, да против журналистичког обичаја писца од ствари и народа оделују, веста само на нишан увимају, да би тако једног по једног од народних заставника, као оно разрешено пруже лакше сломили, и народ од њи отуђили.

Но да ће ту тактику према нама употребити и они, који нису и не могу бити србском народу, па ни нама самимача начелни непријатељи, но који баш на то иду, да се ујединимо, по према којима смо се ми у судили и бити другог мишлења у самом начину и времену остварења политичног јединства Србаља и Хрвата са Словенцима — томе се заиста надали нисмо.

Ово се тиче „Словенског народа.“ Међутим ми смо више, и жешћи ватра претурили, па смо прекаљени толико, да нам ни ова још мање може naudити.

„Словенски народ“ прво изврше наше речи и смисао њих; друго он се бави са Милетићем, а не са листом „Заставе.“ Ово друго нека би и било — боље да се свали, ако је што погрешно, и народу или страни штетно, на једнога човека, него на лист, народ, или странку.

У главном одговору „Словенском Народу“ лежи у оном, што смо према „Заточнику“ написали, и вато ћемо се само на неке појединости обазрети.

„Сл. Н.“ воли: да Милетић стојећи на српско-народном, еготицистичко-србском станишту, пред очима имајући само круну српскога великога Душана — изклауује Словенце из Југославенства, и „ваби“ Хрвате, да Словенце Немцима препусте, и да не иду за ове у бој противу Немаца, јер су тобож интереси Словенца други; а Словенцима, „да саветује, да испред опасности од Немаца као тига ноје варију главу у песак, и да не мисле, и не раде о том, шта ће бити.“

Прво, М-ћ не стоји на специјалном, још мање на еготицистичком србском станишту.

Кад би то било, дело би судбину Србаља и од Хрвата у тројној краљевини, нарочито у Срему, војној крајини, и бар у јужној Далмацији — знаме Боци которској — која и не спада управо под Далмацију, и круну тројне, или угарске краљевине; или би бар пре свега наглашавао политично јединство Србаља у Бачкој, Банату и Срему.

Он је казао, да на том станишту не стоји — а ко му то неверује, нема права тражити веру, да сам не стоји на каквом специјалном станишту.

М-ћ нема пред очима „круну великог Душана,“ ако она и засењава очи многим, онако, као некама круна „великог Крешимира,“ или „цара Симеона.“ Тим би се повратили на историју међусобни раздора, која су јужним Славенима некада Турке на врат довели, који нам још крштене и некрштене Турке, и „монархије“ на врату држе, и који би нам и после ови Турака и друге на врат навукли.

Но М-ћ није ни Хрвате смегао, да Словенце напусте, ни Словенце световао, да као тига ноје варију главу у песак, и да за своју будућност не мисле и неделају.

То су све стварна подметастава, и лична потварања, која цели не воде, ни по себи, ни можда помишљењем, да ће се ко таме збуњити, застрашити, и с поља потиснути дати.

Ко хоће да „безпристрастно дотичне, чланке у „Застави“ прочита: наћи ће, да М-ћ баш жели да Словенци мисле и раде, како да се у једну политичку групу уједине, и да се труде тим „први програм“ младословенске

странке остваре, а међутим у том правцу свест овога народа, и то не само за садање редовне, него и за будуће ванредне околности утврде. „Само се усудио посумњати“, да ли је целиходно, и управо изрећи, да није целиходно, да сад, док и „први програм“ остварен или му и сам пут пораван није — одма и на „други програм“ пређу; да би с друге стране Хрвати и Срби у тројној краљевини и свој „први програм“ политичног јединства народа у тројној краљевини осујетили, или бар јако отештали, кад би се одма бацили на „други програм“ политичног уједињања свију јужних Славена у „хабсбуржкој монархији.“ Даље мисли: да кад би и могуће било да се и „други програм“ у „хабсбуржкој монархији“ оствари, да би то било под „комбинацијама“, које би за политично јединство свију „јужних Славена“ штетно било.

О том — да ли је могуће и само остварење првог програма без истовременог остварења и другог програма; и да ли није баш овака политика и за остале „јужне Славене“ опасна — може бити равна мишлења; али вато одма говорити о „напуштању“ о „жртвовању“ једнога племена, и „другомишленика“ у начину преставити као „непријатеља саме ствари и племена — то може чинити само непријатељска, или фанатичка, или махијавелска тактика.

Та није ли баш М-ћ рекао: „да србски народ за другачије — не Хабсбуршко — јединство свију „јужних Славена, па и Словенца, има жртвовања, одушевљења, крви, новца, а за друго да нема — ништа.“

Где је ту напуштање, жртвовање Словенца?

Исто тако „Сл. Н.“ М-ћу подмисли и непријатељску, или бар небратску мисао према Чесима. Наравно, кад извади из вериге мисли и разлога једин чланчић, као н. пр. „да Срби и Хрвати нису позвани, да Чехи или други Славена реди непростано на стражи противу Немаца стоје, или за ње на бојном пољу војују, или иначе на бранику буду“ — то се онда из поједици речи даде „духовни бич“ оплести, тако исто, као што се прокуратор француског резолуционог трибунала хвалио, да ће свакога из најневињитијег писма моћи на смрт обтужити, само да му се даде, да три реда из писма по вољи склопи.

Но ту није реч о напуштању и сами Чеха, него о такој свени јужни Славена са западним (т. ј. Чесима) и северозападним (т. ј. Пољацима) у „хабсбуржкој монархији“, где би јужни Славени, са напуштањем својих интереса, осуђени били, да на стражи и бранику стоје, и да бојном пољу војују, што би напоследку било не толико ни Чеха, или други Славена ради, колико „династичким“ аристократским, и другим интересима за вољу.

М-ћ је казао: „да је дужност свију Славена стати на бранику за Чехе — дакле није ни Србе, ни друге јужне Славене од те дужности изузео. У томе нема ништа не братскога, него само што је право, тим више, што ваљда нико порећи неће, да би мучно успели остали Славени без рускога народа, да Ческу, у Немачку као кљин уљубљену, од велике немачке акције избаве.

Једном речи речено је: да јужно Славенство са западним (под којим се неразумевашу Словенци, као што „Сл. Н.“ силом тумачи) не долази у други одношај, него у онај, у који и са осталим западним и северним славенским народима; да је чешко питање засад аустројско, с којим Срби и Хрвати немају,

нити треба да имају непосредна посла, а у великим догађајима, да ће оно бити славенско питање, које ће са немачким у додир, или можда и у сукоб доћи и да ће се онда онагом целог славенства решити.

Где је ту напуштање — где ли жртвовање чешко-славенског племена?

Што се Словенца тиче — ту је речено: да ће ово питање, кад катастрофа дође, постати јужним славенским, за сад пак да је онако исто, као и чешко, аустројско-славенско питање. Није реч о томе, да Срби и Хрвати не стану за Словенце на бранику, кад катастрофа дође — него о томе, да пре тога, и сад у редовним околностима не заплетемо питање србско-хрватско са славенским, угарско са аустројским, да у исти ма не навлачимо оваки по оба непријатеља — Немце и Мађаре — на врат, и да унапред не правимо противу себе и целу Немачку, која ако у времену катастрофе не дође у сукоб са Русијом, може и без боја напустити своје, „неправедно историјско потраживање“ на Словенију; ако до сукоба дође, то ће не само јужно, него и северно Славенство стати на бранику за Словенију и јапанско море, које је свима Славенима једнако нужно.

„Сл. Н.“ примећува, да М-ћ заборава, да ако се најближи брат на све Славене изговара, да ће се и други Славени на трећег и т. д. изговарати, и да тако изговарањем свију на све може лако до тога доћи, да никога не буде на бранику.

Ако тога буде у Славенству — онда не помогосмо ни ми Срби и Хрвати ни сами себи, а камо ли још Словенцима — али онда би ред дошао на последку и на саме Русе, јер богами и они изволити не одолеше можда ни самој „великој“ Немачкој, а не камо ли осталој Европи, која се лако може сложити у интересу, да Славене, ако не физично, а оно духовно, културно, и политички прогута, или „својим колонијама“ направи.

Примећувамо још, да је и сам католичко-католички лист „Фатерланд“ боље обратио М-ћа, него „Сл. Народ“ — јер овај ако наравно и неодобрава назор М-ћа о Аустроји, о монархији — ипак признаје, да је станиште славенско. Он у бр. од 12. (24. дек.) у допису из Љубљане под „Словени и Срби“ говори, како Немци Словенима требају: „да ји нећеју ни Срби, који од јужних Славена једани имају будућности“, позивајући се на новосадски лист „Заставу“, која каже: да су интереси Срба равнани од интереса Словенца, да Срби имају свој програм, и да Словенцима на престо остављају, да се они у Аустро-Угарској у једну групу уједине, да Срби пак немају за Словенце већи интереса, него за остале Славене у опште.“ На што дописник „Ф-да“ примећува: „Неки би хтели, да у тим речима „Заставе“ нађу позив, да Срби Словенце напусте Немцима, и да за ње не стану на мету. Но превлађају најважнију ствар, да тај назор уг. Србаља само дотле важи, док Аустро-Угарска постоји у овој форми. Кад пак источно питање дође на дневни ред, каже сам тај орган србски, постаће и словенско ствар питањем славенским, и по особ јужнославенским, по које ће се другачије решити, него на аустро-угарском сабору... Али узмимо, вели, „Ф.“ даље, на око догађај, који србски орган наслуђује, па да видимо, да ли ће онда Срби, кад Турчина наследе, Словенце одбити од овога савеза, као што немачки листови злорадо трубе? „Ф-дов“ дописник разлаже даље важност Словенца за јужно Славенство, „у који је рука-

ма кључ Адрије, чија ће пристаништа по довршетку предложени железница бити стовариште све у Индију преко сујецког канала бродеће робе“, и држи, да ће „разумна политика имати у виду савез са славенским земљама.“ И ми то кажемо — и казали смо у почетку, а особито у чланку, који је у штампу предан, пре него што су нам и горњи листови, и „Ф-д“ до руку дошли, и додајемо још, да ми нисмо говорили о неистоветности интереса Србаља и Хрвата са Словенским, него са интересима племена око Карпата, и око средњег Дунава и Тисе.

„Сл. Народ“ напоследку апострофује Хрвате, и воли, да ће доста бити и опеза од 4 милиона Хрвата и Словенца. Ми нисмо ради сад опет заподети говор о анализи ти 4 милиона — али то и нас боле, што се нека браћа наша и према Србима бацају у „седло историјског права“, како се Срби усуде, да ма и у начину другог мишлења буду, и „Сл. Н.“ заборава, да ми у овој ствари не говоримо са станишта „угарски“ Србаља, него Србаља у тројној краљевини, на што себи право на толико узети не дамо, колико у погледу Србаља са оне стране Саве и Уне.

А ако ко мисли, да може бити оделене политике и будућности Србаља и Хрвата — то би нам жао било, и кад би то сви Хрвати помислили — што неверујемо да хоће — то би Србе прикудало, према тројној краљевини друго станиште заузети.

Што се тиче „звездаца“ „Сл. Народа“ — то се вара писац, кад вели, да је у „Застави“ после љубљанске изјаве изиша одјек на њу; што је пре писано, то је више у опште речено, и сад је не побијамо безусловно, и за навек, него у времену и начину; а да је федерализам чешки и словенски у битности истоветан — не би словенски заступници остали у „рајхорату“ и после излазка Чеха.

Овојко „Сл. Народу“ — и жао нам је, да смо се с њим баш овако први пут сусрели.

„Заточнику“ на ово, што смо досад рекли, само неколико речи.

У бр. 292. под насловом: „Нежртвујмо Словенца, вели он: „Здравли еготијзам ствар је у политици допштена, дакле похвална (?); ал еготијзам, који се засићује жртвовањем словенске тачке, озветио би се на Србима и Хрватима страховито, јер би им подсекао корен живота и будућности.“

И овде изгледа, као да ми желимо пропаганду Словенца, као да би се заокрпљили. Није ли „З.“ помишлио на то: да се само непријатеља те засићати може пропаганду непријатеља — па ни тај не, ако је човекан? „Слоге ради“ доста смо шта и од најчистији протутали — прогутаћемо и ово. Засести и пресести нам неће. А што се жртвовања тиче — нема ту жртвовања, као што горе показавмо.

„З-у“ се чини: „да је далеко лакше ујединити цив- и транвалтанске јужне Славене у монархији, тим лакше, што ће династија, Мађари, а и сами аустројски Немци у великој овојој војни, на што судила о јединству јужних Славена, ипак пре ово изабрати и приватити, када им дође до избора, да ли имаду вега изабрати, или ону од „Заставе“ очекивану евентуалност, да се Немачка равала до Сутле и Дајте, које су реке одвећ узке и плитке, да би могло на дуго дати одпор поплави Немачкој.“

Ми рекосмо, да ми о томе сумњамо, шта више да то неверујемо. За Немце — осим бирократа, неки финансијата и фабриканта — то

Подлистак „Заставе“.

Б О Ж И Њ.

Христос се роди...
Ва истину роди!

... Подстакни-дер боље бадњака, да изваде суне жеравица жива и удари у пламен; узми-де, браде, два три влата из венца жетелачког па ужежи воштаницу — да божићни колач прережемо.

— Подастри убрус, прелјј колач румеником узакрот: ва име оца... и сина... и светог духа... амин!...

Воштаница гори; око ње се игра живот са самрћу — скупили се душе с оног света, дошло да обиђу своје живе, да виде: радује-л се свако божићу, божићем сину, сећали се свако својих покојника; па чекају кад ће домаћини шеницом и винцем да угаси свећу божићницу, да дим духну душо на онога, на кога је ред, да ва њима пође у неване краје. Чесница је изломљена; срећа надела се-брњак у чест радовану, а радован задео га ва гредице, да чврсто држе кућно слоње, и да срећа не избива у отоме дому.

— Сјај, сјај, боже и божићу, прво кућној старешани, па у дому домаћници, и сваком по реду великом и малом, и думнику на путу и бродару на мору, и сваком брату и пријатељу, ко се год на данашњи благ-дан сећа бога и божића.

Домаћини гологлав о кондирем рујног винца у руди — а за њима домаћница о кадионицом

тамјаницом — полазили су и волове витороте и ковице путоноге и овчаци свилоруне, и сзу осталу живеж и лавез око куће.

А старица мајка изнела колаче и колачиће, што се зову: здравље и веселје, сунце и месец, плуг и волови — па ваљако сиромаша вевољника, што ни давао коре хлеспца нема, што и данас без крова над главом кука и богоради...

— Сјај, сјај, боже и божићу, сваком брату Србију: Војвођанину и Србљанину, Божокотрцу и Прногорцу; сјај, сјај, боже и божићу, сваком брату Словенину, когод савнаје, да крв није вода, те брат брата ва невољи тражи.

— Слава на вишних богу, васпевајте људје....

А где брата Бошњака и до вега Херцеговца и међ њима Старо-Србљанина — сузе им се на образу следиле!

Шта је браћи, што су невесели — што јуначки грозне сузе роне... зар њима није данас божић освануо? —

Ојађени, ушлукани, погледују сество невесело пут Авало и горостасног Ртња, па пут Дурмитора и дивског Ловћена.

Заман очи уштуру, заман сузе роне — ледено је срце у „вулумбарских“ ослника под Авалом, те не даду, да браћа сабраћи кукавној пруже чест чесници; нејака је снага у вољних јунака под Ловћеном, што би хтела па не могу, да заједно режу божићног колача... Заман се сва тројица упутила на данашњи

благ-дан, да полазе Милешевку-цркву и у цркви у њивоту свеца...

У Милешевци давно није звано за звонило, давно се рождаство не запојало, нит се рече пребела назора, нит с' ужиже свећа воштаница — а њивоту и траг се затрло!

Па кренула раја пут равна Косова, да полази у тој грдној костурници мртве: не би-ли се мртви дигли из гробова, не би-л мртви у помоћ потекли, када живи неће и не могу...

— Рождатвом твојим, Христосе Господе, васија свету видело с висоте с истока... небо и земља данас да се развеселе!

Утрите сузе, браћо кукавна — синови стне јуначког колена. За кротом и мукама крсним доћи ће васкрс: зарадујте се дакле данас и развеселите се.

— Христос се роди... Ва истину роди!

— Видело с висоте с истока васија. Унесите бадњака — муку своју, и поджежите га; причувајте жеравицу живу — срце у прсима, док се не разукти огањ од свете.

И устаје кућна глава и пехар диже у добри час у славу божићу: да поможе бог и лепа слава божићна: да на дому буде слеме тврдо и високо, и да буде семе родно и берифетно, и стадо широко и рало дубоко, и за спокој души мртвима, а за срећу и здравље свакога од негова дома, рода и порога — те да се множи лепо свет срски... И одмладак око стола из гласа поји — амин да бог-да!

И устаје кућна глава у добри и бољи час, и пехар диже у лепу славу срског рода и племена: да бог да и велика милост божића, да се вазда по свем свету чује за народ српски добри и честити глас, да брат брату буде добра узданица и Србин довека снажан, и да се казује и познаје на мегдану јуначкоме, на сабору братскоме, по имену поштењоме, по колелу јуначкоме, и по свакој доброј и честитој срећи, како се познаје и даница звезда међу свим звездама на истоку јутрењоме...

И одмладак око стола из гласа вели: амин да бог-да!

И устаје кућна глава и по трећи ред пехар диже у бољи и најбољи час за срећу и здравље — живе наде омладине: где год се састјала и радла, добро сатворила и учинила, збор био збором а договор договором као међу сретном и честитом браћом. Ни којој се крајини речма не молила, ни новцем откупљивала, ни са снагом покорила; но свакој обрадила и осветила, пријатељима језиком из уста, душманима оружјем из рука, општром сабљом, јаком мишком — да се уједини лепо свет србњски...

И сав се народ одазива: амин да бог-да! И устаје кућна глава те шеницом и винцем гаси воштаницу божићницу. Душице се укловиле и не духнуле — дим се дигао управ на небеса, те да нико не види самрци, док сва листом браћа српска за једном тилезом честнице не ломила и уједињена божићног колача не резала... јтв.

не стоји никако. Династија, и то не више аустро-угарска, него угарска, или чешко-угарска, можда би, кад дођу више очима, и то по свој прилици касно, на то пристала, а можда би и Мађари на то пристали, што је по њим „велико-мађарским плановима“ тешко веровати — али нама се чини, да би у таким околностима не канда, него јамачно далеко лакше и пробитачније било ујединити циз- и трансунске — па и трансугарске јужне Славене, него и онда остати одељени, и ма на веће комаде, поцепани, или и остале јужне Славене увући у ставе ствари, где би народима остали на врату толики државни дугови, терети, свакојаки великаши, породице, које на остали свет као на „стоку“ гледе, велике војске, банкерни, потурине, Јевреји, напоследку и — свакојаки духовни и економски скакваци.

То је оно, у чему се равнајемо. Оно прво може бити: (добро или рђаво, последице би показале) хрватско или хрватско-словенско становиште; ово је друго не једино србско, него — и јужно-словенско гледиште. Зато ћемо се ми из најдубљег уверења овога држати.

Ако се ми „обманемо“ — неће бити штете; остаћемо где смо, па остаје увек времена преузети „политику“ аустријско-угарског, каквога ли јужног Славенства. Али ако се „З.“ обмане — може се броду нашег народа поломити не само „јаранска катарка“ него и весла у бури, коју ће изазвати политика одржања „монархије“ и призива и сами Немаца за касук њен.

„З.“ навађа: како Прука пружа руку Аустрији, и како Визмарк говори о потребама и користи међу ново створеним немачким царством, и „сијлном“ суседном државом Аустријом. Кад не би Европа познавала Визмарка, доста би било приметити, да се Прука држи политике Фридриха великога, и да је ова-справљајући свога посланика Герца у Петроград, овоме на пут да „опрошта“ свију лажи, које у име свога краља учини.

„З.“ вели: да ни Талијани не ће допустити, да јадранско море и Трст буду немачки љен, а и Руси да се не могу и неће са Немцима сложити на основу кобног по јужне Славене — то и ми држимо, и то баш нашем становишту у прилог иде; ми на смо на то рекли: да држимо, да ће Немци заиста прогутати Словенце, него смо и самог демократу Клакка навели за доказ, да Немци теже за тим, а што држимо, да ји сами јужни Славени не би од Немаца изабавити могли, него да је свага Славенства на то потребна, то, ако се у том обманемо, тим боље.

У бр. 291. одговара се „Народу“, коме ми редички остављамо, но примећујемо, да овде изјава љубљанска добија већ облик бар формалног програма, јер се наглашава начин, modus procedendi, којим би се мисао јединства остварила. „Бирани словенски земаља да не бирају друго заступнике, но који ће на љубљански саборићи“ — ово је оно, што смо у ствари и ми казали и мислили, али даље се каже: „кад Славени народне странке на љубљанском, бадарском и загребачком сабору добију већину, да не пристају ни на какву „погодбу“, но на таку, која је основана на политичком јединству свију ти јужнословенски крајева.“ Дакле да не пристају ни на поравнање сајужне тројне краљевине — Хрватске, Славоније и Далмације (са војеном крајином) са Угарском на основу политичког јединства ови земаља и народа, и на основу најважније аутономије, самосталности? Наравно по том програму — не, а по нашем — да.

Ето то је практична разлика. Иначе ни ти би се тројна краљевина, ни Словенија, ма обоји посебна јединства постићи могли, из негације маћи могли, док не би заједничко јединство постигли — и ту би онда не једи, него сви као воје твца, „зарили главу у песак.“

Међутим: ако је до „монархије“ и Славенства у вој — зашто се онда не би сасвим радикално поступило? Зашто јединство јужни Славена без „војводе“? И зашто не такође и јединство Словена са Чесима и Моравцима? Не били се дуализам тако с две стране у корен ударио, и не би ли, ни Славени још пре до свега и цели дошли? Зашто даље само у погледу 1 и по милијона ново покушавати.

Ми имајући политику досадашњу садашњост, а политику употребљена катастрофе за будућност — другачије, не можемо, радећи на првој, јесмо за духовну опрему народа за друго, дакле за право политичко јединство свију јужни Славена. Нисмо у садашњости за непрекрштање политике још мање у будућности за јужно-словенско псевдо-јединство.

Народ нека суди. Ми без нужде и невоље нећемо се у даљу расправу упуштати — јер је већ дошла до краја, а могла би је и прећи, иза које не пријатељ противу наше заједничке ствари и тежње стоје.

Овогди пак дужни смо бити рећи, да разлика и рачуна дамо о овом становишту. Ми ћемо увек бити први, који ћемо волети,

да се виша народна цел, ако је можно, и пре постигне, и да се пре ми у обману нађемо, него народ и Славенство у опште, јужно по себ и у штети.

ПОРОТНА РАСПРАВА ПРОТИВ ДР. МИХ. ПОЛИТА ДЕСАНЧИЋА.

У 35. броју „Народа“ 1870. год. изишао је од др. Полита-Десанчића познати чланак „Бока“. Државни тужилац инкриминирао је скоро цео садржај тога чланка, и нашавши, да се у њему налази а) фактично буњење против целокупности угарске државе, б) буњење на насилничку повреду јавног реда, подигао је процес против истог чланка. За данас беше заказана јавна расправа, на коју се многобројна публика искупила.

Државног тужиоца заступао је Варт. Розгоњи. Оптуђени др. Мих. Полит-Десанчић лично се брани.

Председник: Јосиф Шаркањ; судије: Игњат Подгар, Фердинанд Пајж; бележник: Јулије Гицаји.

Тумачи: Јосиф Соколовић и Сава Чолаковић. Пошто се поротници, тумачи и стенограф заједно, и генерални оптуђенога забележе, прочита се најпре тужба, а за тим инкриминирани чланак у аутентичном преводу.

Др. Полит пита, да ли поротници разуму српски језик.

Председник: То није нужно, јер има аутентичан превод од чланка.

Др. Полит: Ја сам хтео само, да се то констатује.

При читању инкриминираног чланка нашао је оптуђени у преводу више које граматикалних, које битних погрешака, као н. пр. место több millió треба да стоји köztülbelöl egy millió katoná, (т. ј. у оригиналу: неки милион војника незначки више милиона, него одприлике један војника); даље место: montenegrói felkelés треба hercegovinai felkelés (т. ј. место црногорски, треба да стоји херцеговачки устанак); даље место: ha majd a felhívás érkezik hozzánk, szívesen adandjuk takarított fillérünket, треба да стоји: midőn a felhívás érkezik hozzánk, szívesen adjuk takarított fillérünket (т. ј. место: кад нам буде дошао позив, радо ћемо дати нашу уштеђену крајинар, треба да стоји: кад нам дође позив, радо дајемо и т. д. или другим речма место futurum-a треба да стоји у првом слогу aorist, у другом praesens).

Пошто се на жељу једног поротника прочита наново дотични став, и пошто оба тумача примедбе оптуђенога на превод као коректне нађоше, поправи се превод у истом смислу.

Председник за тим јави, да је истрага у томе процесу 26. јуна п. р. обављена, и да ће се на жељу партија прочитати. Обе партије одустају од читања поменутих аката.

Пошто се још прочита специјално пуномоћство др. тужиоца у том процесу, и пошто председник јави, да је оптуђени поднео изјаву против компетенције пештанског поротног суда, и да је та изјавка како од поротног, тако и од касационог суда одбачена, узне реч др. тужилаца.

Варт. Розгоњи чини поротнике пре свега пажљивима на свршетак ове године, која је вели својој наследници — идућој години много крвавих листина повеснице своје оставила. Ова година је својим злосретним ратом оскравила напредак цивилизације. Народи место да солидарно напредку теже, једно другог тамане. Али зато не треба још посумњати о великој мисли човечанства, не треба изгубити наду на вечни народни мир. Што већма ту идеју обожавамо, тим нам се гадније показује преступак оних, који ту слогу вређају, и који народе међусобно драже. Ни један закон не гони мисли једног човека, али кад те мисли пређу своју форму, онда ви г. поротници, као суд ареопат, имате право, да те мисли на мерло узмете. Такве мисли садржала инкриминирани чланак, чији писац је деструктивне намере и тиме зашвадољко, што је, тежећи за науком, учествовао на етнографској изложби у Москви. Ми се, вели тужилац, још врло добро сећамо на ону здравину, која се тамошњим гостима јако допала. Др. Полит не треба своју науку због лаврових венаца крвљу грађанског рата да окаља. Говорник је уверен, да су поротници чланак при читању добро сватили, али зато ипак хоће неке ставке наново да разјасни. Затим се упусти у појединости инкриминираног чланка, и пошто, вели, у истом има буњења на фактично растројство целокупности угарске државе и буњења на насилничку повреду јавног мира и реда, моли поротнике, да оптуђеног за кривог прогласе.

За њиме даде председник реч оптуђеном. Исти се на немачком језику брани. (Говор др. Полита-Десанчића доведемо у идућем броју. У.)

После обичне реплике и дуплике од стране тужиоца и оптуђенога, који је свој говор на мађарском језику довршио, и позвао поротнике да суде и као Мађари и као људи, председник

ресумира тужбу и одбрану и стави на поротнике следећа питања:

1. Јесу ли поротници уверени, да у чланку „Бока“, који је 24. марта у 35. бр. „Народа“ изишао има буњења на фактично растројство целокупности угарске државе, или не;

2. Јесу ли поротници уверени, да у истом чланку има буњења на насилничку повреду јавног мира и реда, или не;

3. Је ли др. Полит писац тога чланка, и ако јесте,

4. Јели крив у првом и

5. Је ли крив у другом случају?

Поротници после кратког саветовања одговорили на прво питање 2 са да, 10 са не, на друго 3 са да а 9 са не, на треће једногласно са да, на четврто 1 са да, 11 са не, на пето 2 са да, 10 са не, и тиме буде оптуђени ослобођени.

Поротни суд усљед тога осуди држ. тужиоца на 142 зор. и 20 нов. судских и путних трошкова. Публика је ову пресуду громовитим „живо Полит“ пропратила.

ДОПИСИ.

х. У ВЕЧУ 14. (Састанак југославенске омладине и љубљански програм). Бројавом објављеним закључак југославенске омладине овдашње свакојако ће требати објашњења, јер ће наш свет занемати, како овдашња српска омладина, која је ове године у лепом броју овде, мисли о тако важном питању, које је покренуто љубљанском изјавом. Но морам унапред споменути, да ћу се колико је могуће објективно држати, јер у овако обилном времену ваља да сваки само на разлоге пази и да и сам припомогне томе, да се страсти што више може утишају.

До закључка објављеног дошло се начином овим. Хрватска омладина, што се овде учи позове српску омладину да јој на њен бађњи дан у посету дође, као што је то и досада бивало. Срби су се после својски одавали, као што се на састанку видело, јер их је било до преко педесет, а било би без сумње и више дошло, да се унапред јавило о чему ће се управо на састанку радити. То учињено није, и Срби кад дођоше, видеше импровизован састанак свих Југославена, које је Србија ипаче повољно било; но се нису надали импровизованим предлозима, особито таким, који захтевају мало дужег промишљања. После лепих узајамних поздравних доносних један брат Хрват предлози: да се изјаве Срби, да ли се они као Хрвати и Словенци слажу са љубљанском изјавом, пак ако се слажу да се та вост пошље бројавом листовима нашим и појединим љацама. Србе је предлог тај изненадио и већ се мислило с њихове стране донети предлог, да се та ствар одложи, док се и Срби међу собом неспоразуму, као што су то Хрвати и Словенци учинили, кад предлагач, увиђајући да Срби никако неће примити предлог, предлози на ново модификовани предлог, који се у том састојао, да се југославенска овдашња омладина изјави за трајно уједињење Југославена. Против тог општег предлога, који недодирљив у појединости, у начин остваривања, нису Срби имали ништа. Али при свем том било је формално изишло, и ако за саму ствар умесних експекторација, које су Хрвати и Словенци чинили из намере, да се по њиховој жељи прими првобитни предлог, а Срби подстакнути речма њиховим, а поглавито због тога, што су морали мислити, да у овом другом предлогу лежи управо онај први, јер је сам предлагач долазио у контрадикцију са самим собом, препоручујући најпре први предлог, а после доказујући како управо и он није за љубљанску изјаву, па онда да се та изјава слаже савим са наворима „Заставним“ и т. д. на како се види, није ни сам био начисто са својим предлогом, или је ваљда хтео да употреби неку мистификацију, које би му се наравно за зло примити морало; најпосле после споменутих експекторација прими се закључак овај: „На бађњи дан свечано сакупљена омладина југославенска, Срби, Хрвати, Словенци и Бугари, да би тим свечаније и народније прославили свој заједнички састанак, изјављује се за трајно уједињење Југославена.“ Како видите, закључак је проишао из компромиса. Хрватима и Словенцима био је такви закључак очевидно недовољан, које морам приметити, нису пропустили доста остетативно показати. Но Срби своје гледиште оставити нису могли и ако им је стало било до братског споразумљена. Предлог, како се види, није био уместан с тога, што није напред јављено да ће се о њему реч повести, даље због тога, што је расправа о љубљанској изјави тако рећи у почетку, па неби било умесно формалне изјаве о једној ствари искати, која још није развистрена; а закључак у овом облику, као што је донесен, управо је изишао, јер мисао о уједињењу Југославена већ је давно у нашем народу распроста. Што се тиче духа, који је на том састанку владао, морам приметити, да је Србе немало дирнуло, што је предлагач бркао народ са владарима, што је почешће употребљавао

речи и израве Србија неповољне и само се може уписати умерености Срба, што до јачих изјава дошло није. Добро би било, да се оканемо тог поступка, јер тим начином никад до споразумљена доћи нећемо. Немало је било чути Србија, где их Словенци називају ирично сепаратистама, а могли су из наших јавних листова а и из изјава на самом састанку се уверити, да их као браћу сматрамо, да их изневерити немислимо и да уједињење Југославена код нас није, као што они велу, веза. Нису се Срби надали, бар од омладине словенске, да ће, као што су показали, очајавати о својој будућности, јер држимо да ће Словенци имати толико снаге и свести, да ће се као народ одржати докле, док не дође време уједињења нашег. Ми се надамо, да ће чешћи састанци, који ће по општој жељи бити, моћи изгледати све неводе, јер не треба да разлика у мишљењу о начину остваривања одврати нас од саме ствари.

Да напоменем још нешто, што би овамо спадало. Брат Хрват, који је предлог донео, показивао је и неко писмо, које је он, као што вели, од једног од покретача љубљанског програма добио, и навађао га је као доказ, да управо љубљански програм оно исто хоће што и „Застава.“ Имао сам прилике из тог писма дознати да као што се тамо вели и Хрвати нису за одржање Аустрије, да они не желе браћу из прека амо принуђи, али да се то у програму није изразити смело присто због државних закона. Вели се даље, како код Милетића и Полита страст (sic) говори т. ј. да су такви противници Мађара да држе, да се у овој држави ништа постићи не може. Најпосле се саветује хрватској омладини, такође поступати са србском омладином, да бију за љубљански програм придобили. Који је Хрват писао, писам могао дознати, а исто тако ни осталу садржану писма, а свакако би морао дознати за занимљиве ствари. Немогу то писмо ћутке прећи. Неможе никад ствари служити кад се противнику било то ма у каквој расправи пребацује да из страсти говори, јер као што је познато, то доказ није никакав, а у овом посебном случају може писац наменутог писма уверен бити, да српска омладина неће бити истог мишљења с њим, јер узгред буди речено, Милетић и Полит погодили су мишљење омладине. Каже се, да програм љубљански хоће оно исто што и „Застава.“ Без сумње требао је програм љубљански колико толико јаснији бити, но кад већ није онда незнам да је у Новом Саду више слободно него у Сизку. Али збиља, ма из свих досадашњих бројева „Заточника“ немогосмо видети истовестност мисли са „Заставом“, а мора нам се допустити да неможемо толико важности дати једном приватном писму као једном јавном гласилу, морамо дакле овако хваћати изјаву љубљанску, како ју „Заточник“ схваћа.

Уздржаћу се, и ако би имао шта, „Заточнику“ одговорити јер држим, да ће то компетентнија пера учинити. Али ћу и рећи српске и ради хрватске омладине за чију ми је слогу збиља стало још ово да речем. Кад онамо морамо схваћати љубљанску изјаву како ју „Заточник“ схваћа, онда нам писмо оно приватно чудно долази, чини нам се да се „одошло“ ма којим начином гледало да се српска омладина задовоље за програм љубљански; исто се то канда покушало и у Грацу јер као што чујемо, тамо је до немиле сцена дошла измеђ хрватске и српске омладине. Неби требало да се таково шта догађа. Пак зато и изјављујемо збиља слободоумним члановима хрватске омладине, да се српска омладина ограђује против сваке пропаганде ма које врсте. Доста је пропаганде у Босни, омладина српска неће трпети никакав у својој средини, а у осталом знаће у свакој прилици, као што је и на последњем састанку Југославена, како ваља надрати.

Француско-пруски рат.

Међу листовима, који су се у последње време поново живо заувели, да се већ један пут толико грдног крвопролића, разорвању и уништавању људског имања крај учини и давножељени мир поврати, налази се сад и енглески лист „Тајмс.“ Овај светски и надатско чувени лист озбиљно опомиње на мар зараћене стране и наводи, да је у првом реду Немачка, као победилец, одговорна за даље проливање крви, јер је она зацело својим настојањем, до целосходног мира доћи могла. „Тајмс“ између осталог напомиње, како су обо стране грдне губитке претрпиле, и каквих ужасних жртава досадање ратовање човечтво стало. По самим пруским извештајима, који зацело још нису достварени, изгубила је само северно-немачка војска 3000 официра и 67.000 војника; урачунају ли се овамо и грдни губитци јужне немачке војске, то онда укупан губитак а најмање износи 100.000 војника. С друге стране, неузимајући у обзир заробљенике, мртве и рањене, које су Французи у пређашњем стадијуму рата изгубили, и не урачунавајући оламо оних 6000 рањеника, који су између Блоа и

Орлеана остављени, претрпели су они у последњим учестаним борбама уздух обала реке Лоара, губитка најмање од 50.000 војника. Но када би се још при садашњим околностима могло ухватити доставеран број на обожима странама погинулих, јако и лако рачунају бораца, то би се за цело много већи указао, нежели што га „Тажне“ у својим наводима на јавност износи. Губитци од толиког времена војевања велика морају грдно димензије заузимају, и осим толиког људства, које је с обе стране изгинуло или обогољено и тиме грдна привредна овага човештву одузета, још је много већи уштрб и преголема штета петомесечним неосубзданим разоравањем и уништавањем толиких села, градова, вароши и самих читавих предела учињена, која ће се тешко за читаво столеће надокнадити моћи. И да ли се та крвава драма већ једанпут крају приближила? Да ли ће се победоносни Немци наскоро мирно у своју отаџбину поврнути моћи? То је питање, на које би данас сваки радознао одговора жељео имати. Званични, а и незванични немачки бројеви бар у изглед стављају скорашњи свршетак то крваве борбе, али новији и неосудивији извештаји не дају на то ни помишљати, јер по њима стање немачке војске на земљишту француском не само да се последњим борбама и наодлажењем нових трупа из Немачке побољшало није, него се шта више траљавом операцијом принца Фридриха Карла јако погоршало. Толико је пута јављено, да је француска лоарска војска „потучена“, „распрштана“, „уништена“ и савим на „својој страни расута“, а овамо лоарска војска не само да није потучена и растројена, него се у последње време и саме савезнице латина, тако, да су Немци у свом дефанзивном положају на Лоару у последње време принуђени поново се са јачим подрељењем Орлеану спуштати, јер се генерал Бурбаки са 70.000 војника Орлеану примакао. О тој новој операцији види „Н. сл. Преса“ ово:

7. о. м. прелестно је принц Фридрих Карло свој главни војни стани у Орлеану, одакле су 8. о. м. повећа оделена војска на Жајен одржављена, јер се генерал Бурбаки са 70.000 војника Орлеану примакао. Садања ситуација ова би одржила била: На западу стоји генерал Шанси са 16. 17. 19. (војска од Комлаја) и 21. војеним корпусом са средњим у Ле Мажу. Њему на супрот стоји 9. 10. и 13. немачки војени корпус и ландверска гарде-дивизија. На југо-истоку између Навра и Буржеса стоји генерал Бурбаки са 15. 18. и 20. војеним корпусом, и њему на супрот 3. пруски војени корпус, 13. дивизија од 7. војеног кора и делови 1. баварског војеног кора. У средини Орлеана стоји остатак 1. баварског војеног кора под заповедништвом генерала Тана. У таквим околностима приморан је принц Фридрих Карло дефанзиве се придржавати, јер пође ли он с војском на Ле Ман, то ће онда генерал Бурбаки преко Монтаржи-а и Фонтенебла марширати на Париз, а нападне ли он Буржес, то ће онда генералу Шанси-у преко Шартра пут у Верваљ стојати отворен.

Да стање ствари оваким даном на уштрб немачке војске на француском земљишту све другојачији вид добива, може се и по томе видети, што је — као што новје депеше јављају — генерал Вердер на брзо морао напустити Дижон, и што се сваког часа очекује побуна становништва у Еласу и Лотрингији. О предстојећој побуни француског становништва у Еласу и Лотрингији пишу у једном немачком листу ово:

Пруска полиција у грозничавој је радњи. Пошто је њој јављено, да су републикански агенти у поменутој области стигли, то је она живо претрала куће у Сент Аволду, Сааргемиду и другим местима. Глас се разио, да ће становништво у орану своје отаџбине латити се оружја, које ће по причу људи на Еласу наскоро бити учињено. Полиција није досад ничему у траг ушла, осим прокламацијама и неким подозривим преписима. Но без сваке сумње појављују се у земљи таласња. Потмули располажу и јако озлојеђеност становништва задаје стриха пруској полицији. Нуз то је земља готово очишћена од немачких војника, те би таме најгоднији тренутак био за устанак. Побуна за леђима био би најужаснији удар, којег би немачка војска претрпела могла.

Какве још препоне мора немачка војска у Француској да савлађује, види се из овог писма у „Кели. нов.“ из Лотрингије од 14. дек. Пошто се преко жељезница не могу грдне потребе у чебаји, оделу а наине у рани за људе и коње, за 650.000 немачких војника, који се сада на француском земљишту налазе, подмиривати, то су због тога силна кола за пренос поменутих ствари употребљена. Тако овамо чеље стижу по 150 до 200 на два кола упрегнутих кола, која непосредно воб из Дрездена и Лајцига под Париз вове. Од Дрездена до Нанси-а путује такав један караван 4 и по недеље, и одатле у Верваљ 14 дана, тако да је 7 недеља нужно доље један такав транспорт на одређено место стагне. Каква грдна трошка такав један транспорт стаје, може се се лако прорачунати.

Јака зима, која 10—12 гради броји, још много јаке отежава несносан положај наших војника. Особито сироти болесници и рањеници, који често више дана на отвореним колима путовати морају, и хиљаде француских војвољеника, који због оскудице на месту на непоправљеним возима за угљем, један до другог збијени стојећи без топлотних хаљина и довољне хране преносе се, ужасно пате. Број болесних, рањених и вољених у овом ужасном рату тако је грдан, да се и покрај најбоље воље не могу такве мере човечности предузети, које би се иначе на врло олак начин предузети морале.!? Као најважније догађај на бојном пољу биле

би на сваки начин освојење Дижона Гарибалдијим четима, о томе догађају јавише новје депеше из Бордоа, но пошто су чланови тамошње француске привремене владе о догађајима на југо-истоком разбојишту врло слабо извештени, то ћемо причекати докле се та важна вест не потврди. Потврди ли се пак та вест, то се онда немачка победа код Ни-а у свој наготи показала. У томе случају зацело би генерал Бурбаки даље своје војене опораце безазорно продужати могао.

У последњем броју овог листа јављено је, да су Французи тврђавицу Мон Аврон напустили. Та тврђавица лежи источно од Париза на близу које се налазе три много јаке тврђаве париске и то: тврђава Ноаси, Доаси и Ножа. Она је наоружана била само са 28 топова, које су Французи при напуштању са собом однели. Тим добом окружене неке важније артиљеријске из немачког окола тврде, које и званична немачка штампа прихваћа, да ће се Париз без по муке са Мон Аврона лубардати и за кратко време освојити моћи. Но на против независна штампа и многи с те стране, које због поменутих три јаке тврђаве, које због даљине у којој се Париз од Мон Аврона налази, Паризу наудити не може. Просторија између Мон Аврона и средине Париза износи две немачке миље, коју нису у стању немачке батерије домашити. „Н. сл. Преса“ побјађујући назоро немачких војсковођа и званичне штампе вели:

Већ нападај на најјаче (источне) париске тврђаве неопуштајуће је и неопуштајуће, али сасвим је лудо оно што „Провинц. Коресп.“ о могућности вели, да се Париз са Мон Аврона лубардати може. Добро. Узмимо ми, да је пруској артиљерији поћи за руком, да се на Мон Валеријану смести које ће на сваки начин бити; узмимо даље, да ће се тамо уз првок трогобој ватри узакрст са Ноаси-а, Роси и Ножа нове батерије подићи моћи, што ће већ потеже бити, то би онда у том случају пруска артиљерија с таким топовима располагати морала, који најмање на једну миљу носе, да би са Мон Аврона бастејоне Виксента између Авенија де Виксента и Пре Сен Жервеа лупати могла, и осим тога на 5—600 корачаји преко вида унутарност Париза лубардала. Пре свега морали би се топови изваћи, који на једну немачку миљу бију, и онда би они тек у најбољем случају домашала само баште од Шароне и Мениамонтана, као и наред де Сен Фарже-а.

Лубардање вароши са Мон Аврона одпочети због тога је немогуће, а што се непосредног нападаја на утврђену пругу Романвил-Нојана тиче, то је он с обзиром на грду одпорну снагу тамошњих утврђења, као и због отежаног терена, ако и не баш не изводи, то ипак с многим тешкоћама и губитком времена спопчан, и он би тако грдне жртве захтевао, да би покушај бар неразуман био, кад би се бик с рогова нава. Ако су пак Немци вољни, да Париз са истока нападну, то онда може Париз мирно сивати, јер ће он тада зацело пре главу, а не лубардањем или редовним нападајем на предају приморан бити.

ТЕЛЕГРАМИ УРЕДНИШТВУ „ЗАСТАВЕ“.

Беч 23. дек. 10. сахати у вече.
Бордо (званично.) Генерал Фајдхерб јавља: 22. о. м. битка код Бепома, која је трајала 12 сахати; Пруси потиснути из свију позиција и истерани из свију села са грдним губитком; наши су губитци такође знатни.

Позив на предплату.

Крајем овога месеца потиче рок осима претплатницима „Заставе“ који су се претплатили на лист за ову годину.

С тога позивамо све досадање претплатнике као и остале наше сународнике, који лист вдуће године држати желе, да се пожуре са пошљањем претплате, како би се могуће сабуне при одржавишту листа избећи могле.

Уједно опомињемо сваког ко нам што дугује, да дуг пошље што пре, како би и ми, а и они избегли непријатност опомињања. Нека сваки помисли на то, да ми трпимо велике штете отуда, што нам пропадају или заостају код многи поједанаца мале суме. Те суме које су сваком појединцу мале и незнатне за нас су велике, кад се све скупа погледа, а држимо, да нико неће с правом захтевати и у том погледу жртава од нас. Треба сваки да помисли на то, да ми само помоћу нашег напора можемо лист издавати; да се дакле у нас најмање новац пречана.

Како у правцу тако и у форми листа неће се ни у напред ништа измењати. По томе одпада свака препорука листа, од наше стране.

Као што смо већ јавили сва главнија питања која спадају у делокруг журналистике, пратиће са својим чланцима у овом листу др. Свет. Милетић.

На подлистка ћемо нарочиту пажњу од сад поклонити, у коме ће међу осталима писати и Панта Поповић.

Цена је листу дојакошња.
На целу годину . . . . . 12 ф.
„ по године . . . . . 6 „
„ четврт године . . . . . 3 „
Претплату треба слати на: администрацију „Заставе“; остала писма на уредништво.
Уредништво и администрација „Заставе“ станује у Дунавској улици у кући г. Цветковића бр. 11—12.
У Новом Саду, 23. дек. Уредништво.

Због празника изаћи ће идући број нашег листа у среду, 30. дек.

РАСПОРЕД ЈАВНИХ ПРЕДАВАЊА у Новом Саду.

За јавна предавања, која су публице већ обављена и која ће се од нове године почети држати, углављује се овај ред:

1. јануара предавање А. Хадић, 8. јануара пред. Др. Милан Ђорђевић, 21. јан. пред. Маша Димитријевић, 28. јан. пред. Васе Пушбирк, 6. фебр. пред. А. Сандић, 13. фебр. пред. Др. Л. Костић, 20. фебр. пред. Илја Вучетић, 25. фебр. пред. Тоша Недељковић, 28. фебр. пред. Др. Јован Јовановић, 4. марта пред. Панта Поповић, 7. марта пред. Др. Младен Јокић, 11. марта пред. Васе Ђорђевић, 14. марта пред. Јосим Поповић, 18. марта пред. Др. Лаза Станојевић.

Предавања ће се држати у дворани „Матиче Српске“ у назначене дане у 6 сахата у вече. Предмет ће се пред свако предавање особено путем новина објавити. За сада смо у стању јавити шта ће предавачи првога месеца уопште предавати: А. Хадић предавање „Кад су женске допе“, Др. М. Ђорђевић из велике француске револуције, Маша Димитријевић из државних наука, Васе Пушбирк из природних наука.

Пошто су ова предавања наставак оних предавања, што су се прекладе у Новом Саду држале, надамо се да ће нас публика са достојним одзивом предустрети.

У Новом Саду 22. децембра 1870.
Омладински одбор.

Књижевне вести. I. Свеска СУДБИНЕ НЕВЕСТЕ

или
ТАЈНЕ ЦАРА НАПОЛЕОНА III.

увиди света и одржави сам је на своје предбројнице.

Који жели ово дело прибавити, нека се изволи што пре на позната места прибавити. — Цена је 30 новч. једној свесци. — Исто дело се може добити: У Новом Саду код г. Карла Постпишпа у бавшој свлаари у господској улици и код г. Ав. Хергера њајмар. — У Сомбору код г. Ст. Димитријевића (Д. Ј. Поповић) и код г. Т. Поповића (Лаза Бркић) трговци. — У Вел. Калинди код г. Леонада Јокић њајмар. У Пешти код мене.

Фрања Постпишп,
Хорванскова печатња,
Leopoldstadt, Göttergasse Nr. 20. Pest.

Курс од 22. дец.
Дукати — — — — — 5.89
Сребро — — — — — 121.75

ОГЛАСИ.

Оглас
Бр. 3468 ex 1870.

Од стране суда сл. кр. вароши Н. Сада позивају се сви они, који на оставину састоје се из половине куће бр. 2195 у Н. Саду после Антона Вучетића какова наследна права имати мисле, да дотична своја права за 45 дана рачунајући од последњег завршења овога огласа, овом суду тим пре писмено пријаве, почем ће у противном случају поменути половина куће на име суду познате наследнице грунтовно преписати дати.

Суд сл. кр. вароши Н. Сада 12. дек. 1870.
Иуре Валаа с. р. Јован Радовановић с. р.
бележник. 1—3 нар. судца.

Стечајни распис.

Од стране комисије за манастир св. Ђурђа у Банату овак се обављају да се у истом манастиру повереника (економ) са платом од 40 ф. месечно и

ОБЈАВА. СРБСКА ЗАДРУГА ЗА МЕЃУСОБНО ПОМАГАЊЕ И ШТЕДЉУ

у Новом Саду,

почиње свој рад по смислу својих правила, од 1. јануара 1871 године.

ПОСЛОВИ СУ ЈОЈ:

Даје новаца у вајам;
а. својим члановима на њихову књигу-уложницу, такође и нечлановима за кога члан своју књигу-уложницу залажи;
б. есконтује менице са три подписа, које су у Новом Саду ил Варадину плативе;

в. на све прометне папире који су у бечким и пештанским званичним листовима курсом означени, на деониде новосадске штедионице и прве бачке, трговачке и прометне банке, на коване златне и сребрне новце и на сваку другу залогу која незапрема много места;

и д. на непокретна добра на једну и више година.
У Новом Саду 25. децембра 1870.

Корнел Јовановић
књиговођа. 1—3

Љуба Стефановић
директор.

депутатом у натуралијама поставити има, и сви они који исто звање докучити желе, позивају се да предложенија управни манастирској у ст. Ђурђа од данас за 4 недеље дана поднесу.

У Манастиру св. Ђурђа 15. дек. 1870. 1—3

СТЕЧАЈ.

Код вршачке трговачке и обртне банке управљено је место управљајућег тајника са годишњом платом од 2000 ф.

Проситељи имају своје са изворним сведочењима снабдеване просбе најдуже до 31. јануара 1871. п. р. управи вршачке трговачке и обртне банке поднети и у истој доказати:

1. Своје досадање успословање (у новчаним заводима употребљени имају првенство).
2. Техничко-трговачко стручно изобразење.
3. Знање српског и немачког језика.
Вршац, 16. (28) децембра 1870.

УПРАВА:
Јосиф Розенберг. Пера Форнак. 1—3
Прештампање неће се наградити.

Молим да се прочита

Многогодишња радња и леп одзив велештоване публице како овде у месту, тако и у целој околини с једне стране, с друге пак добијено искуство и свестрано знање у фотографској вештини побуђују ме, да, ма и с омањом личношћу заслугом, знатно спустим цене фотографијама. У нади, да ће ме велешт. публика још чешће посетити удостојити, јављам да ћу одседе по 3 ф. туде (12 ком.), 1 ф. 50 и. пола туд. без разлике количине лица — у групи или појединце са дојакошњом вештином и тачношћу фотографисати.

У Н. Саду 15. дек. главна улица бр. 59.
2—3 Игњат Рајв.

На знање!

Из фабрике А. С. ВИШЊЕ предато је разних еспаца у трговину „код грчког краља“ преко пута саборне пруге у Новом Саду. По најјеftинију цену продаје се: 1. фини винок, 2. вапшблау, 3. мастла, 4. етила у кутијама и различите трофне за лечење, као: прагертроефен и т. д.
3—1 А. С. Вишња.

!!! НАЈНОВИЈЕ !!!

За зиму! За Божић! За балове!

најфиније рукавице од 90 н. до 3 ф. пар. Наручише се шиљу; наковање се пеплаћа, што се недопада измењује се само код

АУГУСТА ЦИГЛЕРА
рукавичара,
Лебарска улица у Новом Саду.

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА Стефана Петровића

у Земуњу,
потребује једног шегрта. 1—3

ПРАВИ п. кр. патентирани, од Н. Величества поново са највишом дипломом обдарени, од медицинског факултета испитани и похваљени, хиљадама пута опробани и са добрим сведочењима снабдевени.

МИШОМОР

ради коначног истребљења цацова, кућевних и пољских мишева, кртина и шваба (који се јако тражи и купује), може се прави добити у Новом Саду код Љубе Стефановића (код три главе шећера). У Земуњу код Д. Јовановића о сина. У осеку у дољем граду код браће Вајс. Фриша и Рајмана, у горњем граду код Јос. Крауза
Цене: 1 велика плекана кутија 1 ф. 1 мала кутија 80 нов. — Наручбине појединих кутија врло се тачно и брзо одржавају уз наплату путна трошка. — Код истог се може добити са јаччевином: давно позната права маст „цироненсалбе“, једино радикално средство противи пришта, од навеба, испуцани и отечених руку. Једна тегла 50 нов. 167—9—?